

Ahmad Reza Ahmadi, kinema poeto

lam Forug Farroĥ-zad (1935–1967), la plej fama poetino de Irano, diris: “La nuraj poetoj, en kies poemoj mi ne sentas mankon de la ritmo, estas Bijan Ĝalali kaj Ahmad Reza Ahmadi”. En la antaŭa numero de IRANA ESPERANTISTO vi konatiĝis kun Bijan Ĝalali, ĉi-numere vi ekkonas pri Ahmad Reza Ahmadi.

Ahmad Reza Ahmadi estas unu el la pioniroj de la nova aŭ libera poemo en la persa lingvo; eĉ inter la novpoetoj de sia tempo, li iniciatis poemlingvon tute liecan: tre simpla, alloga, pensiga, profunda, ofte morna – kaj multam nefacile komprenebla - poemo kiu havas nek rimon, nek ritmon. Laŭ li la esencon de la poemo konsistigas nur la doloro kaj sufero de la poeto, ne la rimo aŭ ritmo. Ĝis kiam la poeton povas konsterni io, la poeto povas verki originale, sed ekde kiam la poemado fariĝas rutinaĵo, kutimaĵo kaj kvazaŭ ĉiutaga tasko de la poeto, li jam falas en falsan poemon.

Multaj esprimis pri la malfacileco de la poemoj de Ahmadi, tamen eĉ tiujn, kiuj iam neemas lian poemon, ĉefe pro ĝia nekomprenebleco, allogas lia personeco, pacienco, persisto kaj lerto en la belartoj.

Abbas Kiarostami (1940-), delonga amiko de li, kaj nun la plej fama reĝisoro irana en la mondo, konfesas ke parkerante multajn poemojn de Ahmadi ekde la junaĝo, li eĉ ankoraŭ ne havas la kapablon bone kompreni plurajn poemojn de li. Tamen la malfacileco de liaj poemoj – kiuj siavice konsistas el tre simplaj vortoj kaj fraz-

strukturoj – funkcias duel: unuflanke forpuŝas multajn legantojn, precipe tiujn, kiuj ne konatas kun lia lingvaĵo tre simbola kaj abstrakta; aliflanke kaŭzas altan allogon por liaj poemoj ĉe tiuj, kiujn ĝuigas la iluzieco, divenado kaj necerteco. Fakte eble oni povas esprimi similon alivorte: la iluzio, kuŝanta en lia poemo, samtempe kaj malfaciligas la serenajn komprenadon de lia poemo, kaj allogigas la atmosferon de la poemo por serĉemaj mensoj transcendaĵ. Ekze Kiarostami mem eldiris ke: “la iluzio, kio ekzistas en la poemo de Ahmadi, estas kiel sonĝo, kiun oni ne povas eĉ rakonti al iu”. Laŭ li tia iluzio estas ideala en ĉiuj artoj, kiel en la kino. Kiel ekz-on pri sonĝeca imago en poemoj de Ahmadi, li citas poemeron, kiu tradukiĝas jene:

***Funde de aleo plenplena da niktagoj
Oni malsuprenigas iun el pendumilo***

Ahmadi, eble nekonscie, emegas al tia iluzieco, ĉar li klare kaj nerekte montris sian inklinon al la iluzio, i.a. la titolo de lia poezia prozaĵo pri Bijan Ĝalali (1927-2000), alia grava novpoeto de Irano (vd. IE, n-ro 12, jaro 4, somero 2005, 3-7.) implicas kaj projekcias tion: “Tiu senfina iluzio”!

Forug kaj Ahmad Reza

Unuafoje Forug Farroĥ-zad (1935-1967), la plej fama poetino de Irano, malkovris kaj prezentis la poemon de Ahmadi. Li mem

tiurilate en 2002 skribis:

“... *Kvardek jaroj pasis ekde kiam mia unua poemlibro ‘La desegnaĵo’ (Tarh, 1962) presiĝis. La libro, kiu estis nepacebla kun sia tempo, do estiĝis insultojn kontraŭ mi. Sed mi havis tiun bonŝancon kaj triumfon, ke la unua leganto kaj subtenanto de la libro estis Forug Farroĥ-zad. Estis ŝi, kiu aŭdace metis mian poemon ĉe tiujn de la poetoj de la generacio antaŭ mi: Nima Juŝiĝ (pseŭdonimo de Ali Esfandijari 1895-1959), Ahmad Ŝamlu (1925-2000), kaj la aliaj ...*” (*Ketabe montaĥabat*, p. 11-12)

Fenomena poeto

Laŭ Mohammad Ali Sepanlu (1940-), nuntempa poeto kaj verkisto, en la irana literaturo Ahmadi estas fenomeno. La alta persistemo de Ahmadi siavoje, malgraŭ multes riproĉoj kaj malbondiroj, sukcesis pruvi lian pravecon. Lia poemo eĉ inter la poemoj de la novaj poemoj, estas ankoraŭ aliel noveca! Iam Mehdi Aĥavan Sales (1928-1990), mem granda poeto de la persa nova poemo, aludante al la poemstilo de Nima Juŝiĝ, epitetita kiel la patro de la persa novpoemo, diris kiam la Nima-eca novpoemo estis elformiĝanta, poetoj kiel Ahmadi venis kaj ĝenis la proceson (per siaj eĉ pli novaj poemoj). Pri tio Ahmadi kredas, ke Nima-eca poemo, aŭ eĉ poemo de Ahmadi mem ne restos por ĉiam, ĉiu nova generacio eblas havi novajn spertojn kaj tio vole-ne-vole kondukas al pli novaj poemstiloj. Ahmadi havas pli ol dek poezilibrojn, multaj el kiuj eldoniĝis ree kaj ree. Krom tio, li same multe verkis (eble 14 librojn) ankaŭ por la infanoj – tereno tre malofte renkontita/ata per la elstaraj verkistoj de la persa.

Multaspekta homo

Funda konado de Ahmadi pri la diversaj fakoj de la belartoj – inkluzive kaj eble pleje la sepan, t.e. la kinarto – ebligis al li pli vastan perspektivon kaj pli riĉan poemspektron. Krome, tio ebligis al li kontribui al aliaj artoj, i.a. redaktadon de diversaj verkoj precipe pri la muziko - alia et-laborita tereno en la persa lingvo. Do plejeble lian ĉefan karakterizaĵon konsistigas tio, ke li havas vorton por diri, kaj neniel gravas por li ĉu esprimi tion en defiat

poemspeco, ĉu prezenti tion en prozo, ĉu eldiri tion por la infanoj, ĉu reeĥi tion kontribuante al la aliaj artoj.

Laŭ Maĝid Entezami, unu el la plej famaj komponistoj iranaj – precipe en filmmuziko - kiam oni ne tiel gravigis pri la tradicia kaj originala muziko de Irano, probable ekde la 1970-aj jaroj, Ahmadi multe strebis por ĝia disvolvado, tiel ke multaj el la sukcesaj muzikistoj de la nuntempa Irano sentas sin ŝuldantaj al li.

Ahmadi junaĝe aktivis ankaŭ en kinarto kun rondo, kiu pli poste fariĝis el la plej renomaj en siaj fakoj.

Dueca homo: ŝercema homo/serioza poeto

Dualismo, kies elpensinto probable estis Zoroastro (iam inter la 6-a kaj 18-a jc. a.K.), videblas en Ahmadi pleje ĉe spektro, kies ekstremoj estas tristo kaj ĝojo. Li naskiĝis en Kerman-urbo en 1940. Liaj praavoj estis zoroastranoj elmigrintaj de Jazd-urbo al Kermano.

Liaj poemoj, kiel ankaŭ li mem eldiris, estas inter la plej malĝojaj aferoj en la mondo. Ekz-e en poemo titolita *Anduhe pangere* (La ĉagreno de l’ fenestr’) unue aperinta en lia verko *Ruznameje ŝiŝei* (La vitra tagĵurnalo, 1964):

Hodiaŭ matene la infanoj kaj maljunuloj ekkomprenis

Ke la kurteno per ĝiaj plej ciganaj koloroj

Ne povos

Kaŝi la praan ĉagrenon de l’ fenestr’.
(*Ketabe montaĥabat*, p.28)

Tamen lia rilataro kun la amikoj kaj la ĉirkaŭuloj en la ĉiutaga vivo plenplenas de ĝojo kaj gajo. Sekve lia morozo, kio tute klaras ankaŭ en lia alloga basa kaj tremetanta voĉo, kiam li deklamas tiel bele siajn – aŭ alies – poemojn, neniel senteblas en lia ordinara ĉiutaga rilataro kun la aliaj. Li tiel abunde kaj gajige ŝercas.

Do oni povas diri, ke alia karakterizaĵo lia, kio probable ne tiel reliefiĝas en liaj versoj, estas lia ŝercemo en la ĉiutaga vivo – kio siavice eble iel balancigas lian spiriton kontraŭ la viv-amarecoj kaj la morto. Laŭ diraĵo de li mem, lia ŝercema duono “...estas ia defenda armilo. Pli bonas, ke la

maldolĉecoj trovataj en miaj poemoj ne transformiĝu en lamentojn (en la ĉiutaga vivo)". Pri liaj ŝercaĵoj, ekz-e Omran Salahi (1946-), mem tre fama satiristo kaj poeto de Irano, citas ke foje li diris: **"Kiam ni estis junaj, oni gravigis pri la maljunuloj (artistaj); nun kiam ni maljuniĝis, oni gravigas pri la junuloj"**.

Ie en nova filmo pri Ahmadi kaj lia verkaro, kio prezentiĝas sube, li diras, ke: **"La tuta parolaro, kion ni diras dum la tagnokto, estas senutila; la nura utila parolo konsistas el kelkaj vortoj: "Ĉu la manĝaĵo pretas?" Oni respondas aŭ 'Jes', aŭ 'Ne'!"**

Lia speciala ŝercemo ĉiam ridigas onin, kvankam iam eĉ ilia kerno estas trista:

La morto mem ne estas tiel ĝena, ĉar tiam vi nenion komprenas; nur ĝia komenco ĝenas, ĝuste kiel malbona titolaro de bona filmo!

Kinema poeto

Ahmadi amas la kinon, tiel ke liaopinie **"Oni povas dividi la mondon en du historiajn eraojn: antaŭ la kino, kaj post la kino"**. Kvazaŭ laŭ li, la sepa arto potenciale inkluzivas la ses klasikajn belartojn, kaj tial tute facile povas superi ilin. La muziko kaj la poemo respektive havas postajn rangojn ĉe li laŭ la esprimivo-nivelo. Liaj poemoj inspiritas de la kino kaj kreiĝas per/kun la muziko. Laŭ li, samkiel oni ne pravas mortigi la sencon por la rimo kaj eĉ ritmo, nek en la kino decas ke oni deviĝu fari filmon akademiece kaj tutlaŭregule, foriĝante de la homaj originaleco kaj spontaneco. Tio, teknikema aliro ĉe filmfarado, kondukas al stagnado, se ne al regresado.

Junage li eĉ rolis en filmoj kiel "Postĉi" (La poŝtisto, 1972, far Darjuŝ Mehrĝuji, 1939-), sed pli poste li ne daŭrigis kinaktivadon, ĉar laŭ li tio estas kolektiva aŭ grupa laboro kaj bandoj funkcias tie, kaj li ne povis labori bandume; sekve li preferis poemadon kaj verkadon, kio ne estas grupa laboro, kaj li mem sola povis plenumi tion. Laŭ multaj – kiel Ezzat-ol-lah Entezami (1924-), unu el la veteranaj aktoroj de Irano - li tre bone ludis antaŭ la kamerao, sed kiel dirite supre, la atmosfero de la kina laborejo

irana ne plaĉis al lia delikata kaj purema karaktero, kaj tiel lia talento restis senfunkcia tiuterene – sed samtempe tio probable allasis

al li pli da tempo kaj energio por poemado.

Amikema poeto

Alia tre sentebla karakterizaĵo lia, estas amikemo pura, kio neniel limiĝas al la familianoj kaj parencoj, sed inkluzivas homojn – noblajn artistojn – en kiu ajn artfako, kiel: pentrado (Ajdin Agdaŝlu), grafiko (Morteza Momajjez), kino (Sohrab Ŝahid Sales kaj Masud Kimijaji), karikaturo (Bahman Mohasses), poezio (Forug Farroĥzad, Sohrab Seperhi, ...) kaj multaj aliaj. Fakte li verkis libron (ĉ. 200 paĝojn), en kiu li parolas – tre bele kaj poezie – nur pri tiaj amik (iĝ)oj, kaj liaj memoraĵoj ilia-rilate. Ekz-e en la ĉapitro pri Biĵan Ĝalali, titolita 'Tiu senfina iluzio', li skribis:

"La poemoj de Biĵan Ĝalali, la poeto, ĉiam por mi estas mallonga ripoztempo, kiam la poeto venis al la domo por alivestiĝi. Dum tiu ĉi mallonga okazo, ne ekzistas tempo, por ke la parolo perdiĝu en la hipokritecon de la 'ritmo' kaj 'rimo', la parolo estas nuda." (Hekajate aŝnaije man ba ..., p.87)

Tio certe validas ankaŭ pri Ahmadi mem kaj liaj poemoj, kio neniel toleras metrikajn ecojn kiel ritmon kaj rimon.

Mortema poeto

Probable alia ĉefa karakterizaĵo de Ahmadi, temas pri unu el liaj plej frekvencaj mensokupaĵoj: la morto. En diverstempaj poemoj liaj – kio jam daŭris pli ol 40 jaroj – oni ĉiam renkontas morton aŭ sentas mortombron. Lia verkaro – kiel li mem agnoskis –

bone montras, ke ju pli multe li maljuniĝis, des pli multe la morto okupis la lokon de aliaj temoj – kiel la amo kaj naturaĵoj kiel la arbo, la birdo kaj la ĉielo - en liaj poemoj.

En liaj lastaj poemlibroj, eble en plej multaj poemoj oni vidas aludojn al la morto, dum en liaj fruaj verkoj ekz-e en poemo titolita *Man hamiŝe ...* (Mi ĉiam ...), kio aperis en lia tria poemlibro *Vagte ĥube Masaeb* (Bona tempo por tragedioj, 1968, p. 52) ni legas:

Mi ĉiam vivis per tri vortoj

Ni iris vojojn

Ni faris ludojn:

La arbo

La birdo

La ĉielo

Mi ĉiam revis pri aliaj vortoj

Mi diris al la patrino:

Aĉetu vortojn de l' bazaro

Ĉu al via korb' mankas spaco?

Ŝi diris:

Vivu nur kun tiuj tri vortoj

Ahmadi tre montrive simbolas la hom(ar)on, kiu konsciante pri la neeskapebla morto, kio ĉiumomente minacantas onies vivon, trovas sin devigata alpreni ian sintenon antaŭ la morto – sinteno, kio neniel estas fiksa kaj dum diversaj tempoj, tre facile varieblas nekredible: probable de profunda terurigo ĝis transcenda sopirado. Li intense – kaj eblege neintence - induktemas tion en la poemoj kaj prozoj, ekz-e:

Pasintjare ni vidis velkiĝon de anemono kaj narciso

Do kiel ni ne ekkredu la morton? (p. 239)

Tio, konsciado pri la morto, kaj ties esprimo en la artverkoj, ja havas longajn radikojn en la pensmaniero kaj mondogardo de iranaj verkistoj ekde Kajjamo (1045?-1122?) kaj liaj (pra)antaŭuloj. Certe tia mortpensado estas tre logika rezulto de ĉiu pensema homo kie ajn en la mondo kaj kiam ajn en la historio. Nek aliaj grandaj civilizacioj malhavis tian sciemon kaj interesiĝon rilate al la morto kaj la postmorta mondo: ekz-e la antikvaj egiptaj historiaĵoj pli tem(ig)as pri la morto kaj la postmorta mondo ol la vivo surtera ĉi-monde.

La valoro de Ahmadi en (re)citado de la

pri-mortaj aferoj ja kuŝas en lia lingvaĵo kaj menso, kio tre klare montras la spiriton de la

erao de la poeto.

Filmo pri Ahmadi

Naser Saffarijan (1975-), juna irana filmkritikisto, filmisto kaj ĵurnalisto, kiu dediĉis sin al la prezentado de la iranaj renomuloj, lastatempe faris sian plej novan filmon pri Ahmad R. Ahmadi. Antaŭ tio Saffarian estigis trilogion pri Forug Farroĥ-zad (1935-1967): *Ĝame ĝan* (La pokalo de l' anim'), *Oŭĝe mouĝ* (la kulmino de l' ond') kaj *Sarde sabz* (La verda malvarm'). La filmo de Saffarijan pri Ahmadi, laŭ la titolo de verko de la poeto, eldonita en 1968, nomiĝas *Vagte ĥube masaeb* (Bona tempo por tragedioj).

La filmo, kvankam produktita dokumentece, tamen ĝuas okulfrapajn kinartajn ecojn diversvidpunkte: la artoplena komponado malkonstrueca de la scenoj (far Bahman Kiarostami, filo de tre fama reĝisoro Abbas Kiarostami), la muziko, kaj la malantaŭ-scenejaj partoj, kio fakte konsistigas multon de la scenoj! Ĝi sukcese montras vivon kaj verkojn de la poeto kaj laŭ li mem kaj laŭ liaj artistaj amikoj renomaj, plus la karakteron de li en la ĉiutaga vivo, t.e. lia ŝercemo.

Rilate al Saffarian dirindas, ke la produktado de la trilogio – pro diversaj problemoj – daŭris 11 jarojn, anstataŭ la planitaj 2 jaroj, kaj tiu pri Ahmadi 3 jarojn, i.e. de 2002 ĝis 2005. Liaj postaj filmoj estos pri Mohammad Mosaddeg (1880-1967), unu el la plej popularaj politikistoj de Irano, kiu i.a. naciigis la petrolon de Irano; kaj Sadeg Hedajat (1903-1951), kiu laŭ iuj estas la plej bona prozisto en la persa de post Sadio (1213?-1292?).

Fama Aktoro pri Ahmadi

Reza Kijanijan, unu el la plej elstaraj aktoroj de la nuntempa kino de Irano, estas inter tiuj, kiuj intervjuis kun Ahmadi en la filmo. Ie en la filmo li aludas al tio, ke la generacio de Ahmadi estis idealista kaj tio, ke Kijanijan mem estas inter la lastaj personoj apartenantaj al la Ahmadi-a generacio. Poste Kijanijan intervjuata per Gita Ĝavdani ĉirilate diris: “Tiamaj intelektuloj estis idealistoj, kiuj sciis kion ili ne volas, sed ili ne sciis kion ili volas. Ni estis idoj de tiu tempo. Ni estis revoluci(em)aj, sed ni ne sciis kion signifas la revolucio? Tamen, feliĉe la nova generacio plu ne estas tia; ili havas ĝustan difinon por la idealismo kaj tial ili ne volas ŝanĝi ĉion fundamente; ili nek volas detruadon. Ili strebas por plibonigado de la vivo; ili klopodas por solvi la problemojn kaj anstataŭigi ilin per aliaj aferoj, por ke (la cirkonstancoj) pliboniĝu; kaj ili laboras por plibonigado de la kondiĉoj, ne por neniigado”.

Dronanta poeto

Ahmadi ĉiam kredas sin ankoraŭ-dronanta homo en la furioza oceano de la mondo. Li neniel atingis al certeco apogebla. Eble tion li mem plejklare bildigis en la suba diraĵo:

“Kiam oni aljuĝis Nobelpremion al brita verkisto (George) Bernard Shaw (elp. Ĝorĝ Bernard Ŝaŭ, 1856-1950), li diris: ‘La Nobelpremio ne estas vivsavanto por verkisto aŭ poeto. Ĉar la premio doniĝas al li tiam, kiam li jam atingis al la marbordo’. Sed mi nek gajnis la Nobelpremion, nek atingis al la bordo. Mi ankoraŭ estas dronanta en la maltrankvila marego de la mondo, kiu estas nedonema, senkompata kaj senvirta.”

Poema membiografio

Por rekta konatiĝo kun la vivo kaj la poemlingvo de Ahmad Reza, jen ni legas liapoeme lian biografieskon. Kiel sciante, Sohrab Sepehri (1928-1980) verkis la faman **La piedirsono de akvo** (Sedaje paje ab, 1965) kvazaŭ la membiografion en tre bela kaj longa (28 paĝojn) poemo (vd. IE, n-ro 4, jaro 2, somero 2003, p. 8-11); Ahmadi faris similon

en multe malpli longa poemo (6 paĝojn), nomata **La trivita ĉambro** (Otage farsude), kies partoj tradukiĝas jene:

*La ĉambro estas trivita**La spegulo malhelita**Kie estas mia vizaĝo?**Mi kun tiu ĉi vizaĝo**Ekzameniĝis**Sukcesiĝis**Aŭdis muzikilon**Insultis**Aŭdis insulton**Malsatiĝis**Pluvon celiĝis**Satiĝis**Ekkonis koloron**Senkoloriĝis**Blankiĝis**Dormis**Vekiĝis**Vokis mian patrinon**Vokis vin**Respondis**Endormiĝis**Surmetis nazumon**Vojaĝis**Tristis**Restis.**Mi venis**Rigardis en la spegulon**Vojaĝis**Akvumis la florpoton**Manĝigis la fiŝon**Mi sciis: mia vizaĝo**Estas via vizaĝo.**Tri minutojn antaŭ la kvara horo**La spegulo malheliĝis**Mi ne timas**La pordo malfermiĝis malrapide**Virino sidiĝis ĉe la sojlo**La spegulo malhelis**Ŝi rigardis mian vizaĝon**Ŝi volis vidi sin**En la spegulo**Ŝi ekkredis min**Ŝi vokis min**Mi volis ke iu vidu min de for**Por ke al aliaj diru**Ke ĝis la malheliĝo de l' spegulo*

Mi ridis.

...

Mi ne timas de vi

Ke al mi diri ci

Nur diru al aliaj, ke mia vizaĝo

Surhavis ridon

Mia lipo estis blankek'

Mi ne havas ĝardenon

Mi ne havas domon

Mi ne havas sonĝon

Mi havas dormon

Mi havas amon

Mi havas panon

Mi havas petunion

Mi havas memoron

Mi havas lacon

Mi havas malvarmon

Mi havas varmon

Mi havas patrinon

Mi havas koron

Mi amas

...

Mi havas vortaron

Dek-du-voluman

Kies verkinto estas mortinta

Mi havas oranĝon

Por vi.

Mi havas nazumon

Kiu ne havas vitrojn

Nek blankajn, nek nigrajn

Ĝi estas por kvar sezonoj

...

Mi havas horloĝon

Kiu ne funkcias

Ĝi montras

Tri minutojn antaŭ la kvara

... (Jadegari, p. 27-31)

Verkoj de Ahmadi

Krom multaj libroj por infanoj, Ahmadi verkis la subajn librojn poeme aŭ/kaj proze dum la lastaj 40 jaroj:

- La desegnaĵo (Tarh), 1962
- La vitra tagĵurnalo (Ruznameje ŝiŝei), 1964
- Bona tempo por tragedioj (Vegte ĥube masaeb), 1968
- Mi ploris nur la blankecon de l' ĉeval' (Man fagat sefidije asb ra geristam), 1971
- Ni estas sur la tero (Ma ruje zamin hastim),

1973

- Ĉiutagaj prozaĵoj (Nasr-haje joŭmije), 1980
- Restas mil ŝtupoj ĝis la maro (Hezar pelle be darja mande ast), 1985
- La rimo perdiĝas en la vento (Gafije dar bad gom miŝavad), 1990
- Makulo de l' vivdaŭro estis surmure (Lakkei az omr bar divar bud), 1993
- Ruinaĵojn de la koro mi allasas al la vento (Virane-haje del ra be bad miseparam), 1994
- De via rigardo sub la lazura ĉielo (Az negahe to dar zire asmane laĝevardi), 1997
- Estis amanto, kiu matene malfrue atingis la gastejon (Aŝegi bud ke sobhgah dir be mosaferr-hane resid), 1999
- Mil akacioj estis nenio en viaj okuloj (Hezar agagija dar ĉaŝmane to hiĉ bud), 2000
- Malfru-trovebla poemaro troviĝis en la neĝo kaj pluvo (Jek manzumeje dirjab dar barfo baran jaft ŝod), 2001

Fontoj:

- *Be ki telefon konam?* (Al kiu mi telefonu?), intervjuo aperinta en *Haft* (Sep), monata revuo pri la kulturo kaj arto, mordado 1384 (jul.-aŭg. 2005), n-ro 22, vol. 3, 84 p., p. 6-13.
- AHMADI, Ahmad Reza. *Vagte ĥube masaeb* (Bona tempo por tragedioj), Tehrano: Ketabe zaman, 1968, 184 p.
- AHMADI, Ahmad Reza. *Hekajate aŝnajte man ba ...* (Rakonto de mia konatiĝo kun ...), Tehrano: Vida, 1998, 202 p.
- AHMADI, Ahmad Reza. *Jadegari* (Memoraĵo), 22 poemoj kaj voĉo de Ahmad Reza Ahmadi, Tehrano: Darinuŝ, 1998, 47 p. plus sonbendo/KD.
- AHMADI, Ahmad Reza. *Ketabe montaĥabat* (La libro de elektitaĵoj), Tehrano: Naŝre afkar, 2002, 272 p.
- *Vagte ĥube masaeb* (Bona tempo por tragedioj), filmo pri Ahmad Reza Ahmadi, reĝisoro: Naser Saffarijan, Tehrano: Naser Saffarijan kaj "Markaze gostareŝe sinemaje mostanad va taĝrobi", aŭtuno 2005, 57 minutoj.
- www.saffarian.ws (Fotoj)
- www.iranoa.com/news.pnp?id=2044 (Intervjuo de Gita Ĝavdani)
- www.qoqnoos.com/body/new-poem/ahmadi-ahmad-reza/bio.htm (Listo de Ahmadi-aj verkoj)
- www.bbc.co.uk/persian/arts/030704_1 a - c y - ahmadi.shtml (Citaĵoj de Omran Ŝalahi kaj Mohammad Ali Sepanlu pri Ahmadi)

★